

Termin: **hudā** (هُدًى)

Semantika, morfologiya və **PaNi**-analiz

I. Kök və forma

Hudā (هُدًى) sözü ərəb dilində **h-d-y** (ه د ي) kökündən gəlir. Ənənəvi tərcümələrdə bu söz “yönəltmək”, “yol göstərmək” mənasında anlaşılr. Lakin **PaNi**-metodologiyası baxımından hər bir hərf anlayışın davranış modelini formalaşdıran kodun elementidir.

II. PaNi ilə deşifrə

Hərf **PaNi**-də funksiyası Şərh

h məhdudlaşdırma Sərhəd, sabitləşdirici vektor, şərt

d hədəf məntiq nöqtəsi Məhdudiyyətin çatdığı son hədd

ā (uzun “a”) aktualıq nişanı Hərəkətin tamamlanması və ya dinamik davamı

Nəticə:

hudā = strukturla məhdudiyyət və ya şərtlərlə tənzimlənən quruluş.

Yəni bu, sadəcə “istiqlalət” deyil, daxili alqoritmə tabe olan məntiqi sistemdir.

III. PaNi üzrə interpretasiya

Hudā bu kontekstdə aşağıdakı anlayışlarla açıqlana bilər:

- Alqoritm (proses ön plandadır)
- Sistem (bütövlük əsasdır)
- Struktur (mətn və mənalara daxili məntiqi vurğulanırsa)

Ən uyğun məna strukturdur, çünki burada mənalara qarşılıqlı əlaqəsi, sabitlik və mətnin kodlaşdırılmış quruluşu əsasdır.

IV. Mətn daxilində istifadəsi

Ayədən nümunə:

“ulā’ika ‘alā hudan min rabbihim wa ulā’ika humu l-mufliḥūn” (2:5)

Bu struktura əsasən:

- Əvvəlki hərəkətlər:
 - o bi-l-ghayb — görünməyə nə sabit bağlanma
 - o yuqīmūna ş-şalāh — əlaqənin qurulması
 - o yu’minūna bimā nuzzila... — kodun qəbul olunması
- Nəticə: hudā – yəni məntiqi quruluş, məntiqi struktur.
 - Hudā, nuzila ilə ötürülmüş kodun içindən çıxarılan məntiqi quruluşdur.
 - O, birbaşa görünür — yalnız ghayb sistemində formalaşır və şalāh vasitəsilə aktivləşir.

V. Mətn kimi sistem

Başqa ayədə:

“...laysa ‘alayka hudāhum, walākinna-llāha yahdī man yashā’...” (2:272)

Burada hudā – xaricdən formalaşdırıla bilməyən daxili strukturdur. Yəni struktur yalnız kodun daxili alqoritmində əsasən aktiv olur — kənardan zorla tətbiq edilə bilməz. Qoy «kod» sözü sizi qorxutmasın, girişdə Müəllif konteksti hərflərlə verdiyinə görə, «kod» dedikdə, «qrammatik qayda alqoritmi» anlamalıyıq. Məhz qrammatika qaydaları, mətnin daxili strukturunu təyin edir.

VI. Nəticə

- “nuzila” tətbiqi nəticəsində açılan məntiqi strukturdur
- Qrammatik məntiq daxilində işləyir
- Qeyri-görünən sabitlik (ghayb) vasitəsilə aktivləşir
- Məntiqi bütövlüyə (al-mufliḥūn) çatmağı təmin edir

Nuzila ardıcılığı — yəni qrammatika qaydaların tətbiq olunması — **hudā**-nı müəyyən edir.

Digər elementlərin strukturu nəzərə alınmadan (məs., nuzzila min qabluka) məntiqi tamlıq mümkün deyil.

Hudə — son nöqtə deyil, mətnin daxili memarlığıdır.